

CZŁOWIEK PRACY A ŚRODOWISKO NATURALNE – „LAUDATO SI” PAPIEŻA FRANCISZKA

Dziuba Andrzej
(Warszawa, Polska)

Praca ma niezwykle znaczenie dla człowieka i dla naszej planety. Dochodzą do tego jeszcze uwarunkowania środowiska naturalnego wykonywanej pracy.

1. Praca, osoba i środowisko. Praca nie jest wdzięcznością za otrzymane dobro. Jest ona „koniecznością, częścią sensu życia na tej ziemi, sposobem dojrzewania, ludzkiego rozwoju i osobistego spełnienia” [1]. Praca jest stawaniem się na Boży obraz (por. Rdz 1,17) i czynienia sobie świata poddanym (por. Rdz 1,18). Przecież „jesteśmy powołani do pracy od chwili naszego stworzenia” [2]. Jest ważna w rozwoju osoby i społeczeństwa. Dlatego „dziś bardziej niż kiedykolwiek pracować znaczy pracować z innymi i pracować dla innych: znaczy robić coś dla kogoś” [3], we współpracy, w duchu miłości bliźniego, ku dobru wspólnemu [4].

Ludzka praca jest powiązana ze środowiskiem. „Lekceważenie współzależnych relacji i równowagi, które sam Bóg ustanowił pomiędzy rzeczywistościami stworzonymi, jest obrazą Stwórcy, zamachem na zróżnicowanie biologiczne i ostatecznie na życie” [5]. Zatem człowiek „któremu Bóg powierzył stworzenie, musi je kontemplować, troszczyć się o nie i używać go, szanując zawsze porządek nadany mu przez Stwórcę” [6].

Teksty biblijne „zachęcają nas one do <<uprawiania i doglądania>> ogrodu świata (por. Rdz 2,15). Podczas gdy <<uprawianie>> oznacza oranie i kultywowanie, to <<doglądanie>> oznacz chronienie, strzeżenie, zachowanie, bronienie, czuwanie. Pociąga to za sobą relację odpowiedzialnej wzajemności między człowiekiem a naturą” [7].

„Zgodnie z biblijnym opisem stworzenia Bóg umieścił człowieka w stworzonym ogrodzie (por. Rdz 2,15) nie tylko, by zatroszczył się o to, co istnieje (...). W ten sposób robotnicy i rzemieślnicy <<podtrzymują odwieczne stworzenie>> (Syr 38,34). W istocie ludzka interwencja, (...) jest najbardziej adekwatną formą zatroszczenia się o nie, ponieważ zakłada przyjęcie postawy narzędzia Boga, aby pomagać w wyłanianiu się potencjalności, jakie On sam wypisał w rzeczach: <<Pan stworzył z ziemi lekarstwa, a człowiek mądry nie będzie nimi gardził>> (Syr 38,4)” [8].

2. Obrona pracy i godności pracownika. W integralnej wizji praca nie może być rozumiana jako towar czy narzędzie w produkcji dóbr i usług, ale jako fundament ludzkiego rozwoju, ma priorytet nad innymi czynnikami produkcji, także kapitałem.

Można powiedzieć, że „praca ze względu na swój podmiotowy czy ten osoby charakter przewyższa każdy inny czynnik produkcji: zasada ta obowiązuje przede wszystkim w odniesieniu do kapitału” [9].

Dlatego, mając na względzie „godność każdej osoby ludzkiej oraz dobro wspólne (...) mówimy o obronie miejsc pracy” [10]. Jednocześnie „wzrost równowagi wymaga czegoś więcej niż wzrostu gospodarczego, chociaż go zakłada: wymaga (...) stwarzanie miejsc pracy” [11]. Oczywiście „ekonomia nie może już dłużej uciekać się do środków będących nową trucizną, gdy pragnie się powiększyć dochody, redukując rynek pracy i powiększając (...) liczbę (...) wykluczonych” [12]. Chodzi także o to, „by rządzący i władza finansowa (...) by postarali się, aby godna praca, oświata i opieka zdrowotna były dostępne dla wszystkich obywateli” [13].

Niekiedy uważa się, że praca może być przeszkodą w rozwoju osobowościowym. Jednak działalność ta ma na celu doskonalenie człowieka i świata. „Praca ludzka ma swoją wartość etyczna, która wprost i bezpośrednio pozostaje związana z faktem, iż ten, kto ją spełnia, jest osobą, jest świadomym i wolnym, czyli stanowiącym o sobie podmiotem” [14]. Także sukces osiągnięty drogą niemoralną przekreśla wartość pracy. Trzeba uwzględniać czynniki techniczne, ekonomiczne i społeczne pracy. To promowanie określonych prac, wobec lokalnego zapotrzebowania.

W jednoczącym się świecie debata nad pracą wymaga interdyscyplinarnych analiz. Mówi się o redefinicji pracy w świetle wyzwań społeczno-ekonomicznych i politycznych. Aktualne jest przypominanie „opcji preferencyjnej na rzecz ubogich”.

3. Antropologia wspólnoty pracy. Błędem jest rozwój oparty na materialnych wymiarach osoby. Często szkodzi to środowisku naturalnemu. Zatem „niezbędne się staje stworzenie systemu normatywnego, zawierającego nienaruszalne ograniczenia i zapewniającego ochronę ekosystemów, zanim nowe formy władzy pochodzące z paradygmatu techniczno-ekonomicznego doprowadzą do zniszczenia nie tylko polityki, ale także wolności i sprawiedliwości” [15].

Współcześnie trzeba widzieć osobę i pracę w centrum całego rozwoju. Konieczna jest integralność pracy w realiach środowiskowych. Elementy te są wewnętrznie powiązane, a nawet współzależne. „Wszystko jest ze sobą powiązane. Dlatego konieczne jest połączenie troski o środowisko ze szczerą miłością do człowieka i z ciągłym zaangażowaniem wobec problemów społecznych” [16].

Współczesna cywilizacja wskazuje, że „wszystko jest ze sobą połączone. Jeśli człowiek (...) staje się władcą absolutnym, kruszy się sama podstawa jego istnienia, ponieważ <<zamiast pełnić rolę współpracownika Boga w dziele stworzenia, człowiek zajmuje Jego miejsce i w końcu prowokuje bunt natury>>” [17]. Trzeba mieć „przekonanie, że wszystko na świecie jest ściśle ze sobą powiązane” [18].

Wspólnota ziemi żywa do wspólnot ludzki. „Wszystko jest ze sobą powiązane. (...) Tak jak są ze sobą powiązane różne składniki planety – fizyczne, chemiczne i biologiczne – tak też gatunki żyjące stanowią pewną sieć, którą nieustannie rozpoznajemy i uczymy się rozumieć” [19]. Faktycznie „wszystko jest połączone, a to nas zachęca do dojrzewania w duchowości globalnej solidarności, która emanuje z tajemnicy Trójcy Świętej” [20].

Zakończenie. Praca jest wkładem w rozwój samego siebie i w dobro wspólne, to aplikacja przykazania miłości bliźniego, która może kształtować wspólnotę ludzi i być płaszczyzną ewangelizacji.

Literatura

1. Franciszek, Encyklika „Laudato si”, Città del Vaticano 2015, s. 128.
2. Tamże.
3. Jan Paweł II, Encyklika „Centesimus annus”, Città del Vaticano 1991, s. 31. Por. Franciszek, Carta a los participantes en la Conferencia Internacional „De la Populorum Progressio a la Laudato si” (Aula Nueva del Sínodo, 23-24 de noviembre de 2017), 24.11.2017, „Bollettino Sala Stampa della Santa Sede”; Papińska Rada Iustitia et Pax, Kompendium Nauki Społecznej Kościoła, Kielce 2005, 273.
4. Por. Franciszek, Encyklika, „Laudato si”, 231; Benedykt XVI, Encyklika „Deus caritas est”, Città del Vaticano 2009, s. 2.
5. Aparecida. V Ogólna Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej i Karaibów. Dokument końcowy. Jesteśmy uczniami i misjonarzami Jezusa Chrystusa, aby nasze narody miały w Nim życie. Gubin 2014, s. 125.
6. Tamże. Por. A. F. Dziuba, *W trosce o wspólny dom w blasku „Laudato si”*, w: *Dlaczego ekologia? W kręgu encykliki „Laudato si”*. Red. T. Reroń, A. Szafulski. Wrocław 2016, s. 109-123.
7. Franciszek, Encyklika „Laudato si”, 67; Por. KDK 34; Jan Paweł II, Encyklika „Laborem exercens”. Città del Vaticano 1981, s. 25.
8. Franciszek, Encyklika „Laudato si”, s. 124.
9. Papińska Rada Iustitia et Pax, Kompendium Nauki Społecznej Kościoła, s. 276.
10. Franciszek, Adhortacja apostołska „Evangelii gaudium”, Città del Vaticano 2013, s. 203.
11. Tamże, s. 204.
12. Tamże.
13. Tamże, s. 205. Por. Franciszek, Carta a los participantes en la Conferencia Internacional „De la Populorum Progressio a la Laudato si”.
14. Jan Paweł II, Encyklika „Laborem exercens”, 6. Por. tamże, s. 9, s. 15.
15. Franciszek, Encyklika „Laudato si”, s. 53; Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostołska „Reconciliatio et paenitentia”, Città del Vaticano 1984, nr 16; J. M. Bergoglio. *Zepsucie i grzech*. Kraków 2013, s. 18.
16. Franciszek, Encyklika „Laudato si”, s. 53.
17. Tamże, 117. Por. Jan Paweł II, Encyklika „Centesimus annus”, s. 37.
18. Franciszek, Encyklika „Laudato si”, 16. Por. Jan Paweł II, Encyklika „Laborem exercens”, s. 25.
19. Franciszek, Encyklika „Laudato si”, s. 138.
20. Tamże, s. 240. Por. Franciszek, Carta a los participantes en la Conferencia Internacional „De la Populorum Progressio a la Laudato si”.